

Araştırma Makalesi / Original Article

Gebelerin COVID-19 Korku Düzeylerinin Aşı Tutumlarına Etkisi

The Effect of Pregnancy's COVID-19 Fear Levels on Vaccine Attitudes

Ebru Solmaz^{a*}, Emine Serap Çağan^b, Rumeysa Taşkın^c^a Öğretim Görevlisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ağrı, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1962-8669>^{*} İletişimden sorumlu yazar, E-mail: esolmaz@agri.edu.tr^b Doktor Öğretim Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ağrı, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3261-0431>^c Öğretim Görevlisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ağrı, Türkiye. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5176-157X>

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 14.09.2022

Received in revised form: 27.10.2022

Accepted: 04.11.2022

Keywords:

COVID-19 vaccine

Pregnant

Fear

Attitude

ABSTRACT

Introduction: Vaccination is of great importance in reducing the mortality and morbidity rates related to COVID-19 in pregnancy during the pandemic process. Creating a positive vaccination attitude is among the most important factors in increasing vaccination rates in individuals.

Objective: With this study, it was aimed to determine the effect of the COVID-19 fear levels of pregnant women on their vaccination attitudes.

Materials and Methods: The data of the cross-sectional and descriptive study were collected in the obstetrics clinic of a hospital in eastern Turkey between October 2021 and June 2022. The sample of the study consisted of 375 pregnant women who met the inclusion criteria and agreed to participate in the study. At the stage of data collection, socio-demographic characteristics information form, fear of COVID-19 scale and attitudes towards COVID-19 vaccine were used. The analysis of the data was carried out using the SPSS 22.0 package program.

Results: It was determined that 32.3% of the participants had moderate anxiety about COVID-19, 76.3% had COVID-19 vaccine and 67.5% had positive thoughts about COVID-19 vaccine. When the scale mean scores of the participants were evaluated, the mean score of the fear of COVID-19 scale was 15.60 ± 6.60 , and the mean score of the attitudes towards the COVID-19 vaccine was 33.08 ± 8.56 . No correlation was found between the COVID-19 fear scale score and the COVID-19 vaccine attitudes scale mean score. There was no significant relationship between the COVID-19 fear scale score and the COVID-19 vaccine attitudes scale sub-dimensions.

Conclusion: As a result of the study, it was found that the pregnant women had a moderate level of fear and their vaccination attitudes were at a moderate level. There was no relationship between fear levels and vaccination attitude. Health professionals, especially midwives, have a great role in helping pregnant women learn more about COVID-19 and vaccines. It is recommended to identify individuals who have false beliefs about vaccination and to make necessary interventions.

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Geçmişi:

Geliş Tarihi: 14.09.2022

Revizyon Tarihi: 27.10.2022

Kabul Tarihi: 04.11.2022

Anahtar Kelimeler:

COVID-19 aşısı

Gebe

Korku

Tutum

ÖZET

Giriş: Pandemi sürecinde gebelikte COVID-19'a bağlı mortalite ve morbidite oranlarının azaltılmasında aşılama büyük önem taşımaktadır. Bireylerde aşılama oranlarını artırmada olumlu yönde aşı tutumu oluşturmak önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Amaç: Bu çalışma ile gebelerin COVID-19 korku düzeylerinin aşı tutumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel ve tanımlayıcı türde olan araştırmanın verileri Ekim 2021- Haziran 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda yer alan bir hastanenin kadın hastalıkları polikliniğinde toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini, dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 375 gebe oluşturmuştur. Verilerin toplanması aşamasında sosyo-demografik özellikler tanıtım formu, COVID-19 korkusu ölçeği ve COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların %32.3'ünün COVID-19 konusunda orta düzeyde kaygı yaşadıkları, %76.3'ünün COVID-19 aşısı olduğu ve %67.5'inin COVID-19 aşısı konusunda olumlu düşüncelere sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde, COVID-19 korkusu ölçek puan ortalaması 15.60 ± 6.60 , COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalamaları 33.08 ± 8.56 olarak saptanmıştır. COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında bir ilişki saptanmamıştır. COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sonuç: Yapılan çalışma sonucunda gebelerin orta düzey bir korkuya sahip oldukları ve aşı tutumlarının orta seviyede olduğu bulunmuştur. Korku düzeyleri ve aşı tutumu arasında bir ilişki bulunmamıştır. Gebelerin COVID-19 ve aşı konusunda daha fazla bilgi sahibi olmasında sağlık çalışanlarına özellikle ebelere büyük görev düşmektedir. Aşı konusunda yanlış inanışlara sahip bireylerin tespit edilmesi ve gerekli müdahalelerin yapılması önerilmektedir.

1. Giriş

COVID-19 pandemisi, beraberinde getirdiği kısıtlamalarla birlikte, hâlâ birçok ülkede günlük yaşama hâkim olmaktadır (1). Gebelikte yaşanan COVID-19 vakalarının kesin sayısını belirtmek zor olsa da son istatistikler üreme çağındaki kadınların dünya nüfusunun %20'sinden fazlasını oluşturduğunu ve herhangi bir zaman içerisinde üreme çağındaki kadınların yaklaşık %5'inin gebe olduğunu göstermektedir. Bu durum COVID-19 enfeksiyonunu gebeleri etkileyen en yaygın hastalıklardan biri haline getirmektedir (2). Yayınlanan meta analiz çalışmasında gebelikte COVID-19 enfeksiyonunun, hastaneye ve yoğun bakım ünitelerine yatış, anne ölümü, ölü doğum, preeklampsi ve erken doğum oranlarının artması gibi yıkıcı etkileri olabildiği belirtilmektedir (3). COVID-19'un fetüse dikey geçişi ve doğum sonrası enfeksiyonları nedeniyle anneler üzerindeki olumsuz sonuçları ile ilgili endişeleri arttırmıştır (4). COVID-19'un olumsuz sonuçlarını önlemek ve salgını ortadan kaldırmak için ülkeler koruyucu davranışlar geliştirmeye başlamıştır. Koruyucu davranışlar kapsamında COVID-19'a yönelik aşının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, COVID-19 krizinde en umut verici stratejilerden biri olmuştur (5-8). Toplum genelinde sürü bağışıklığı sağlanmadığında COVID-19 salgınının azalmayacağı belirtilmektedir. Sürü bağışıklığının sağlanması ve COVID-19 vakalarının azaltılması amacıyla aşılama oranlarının yükseltilmesi oldukça önemlidir (8). Maertens ve ark. (2020) "Gebelik Sırasında Aşılama: Mevcut ve Olası Gelecek Tavsiyeleri" adlı derlemelerinde gebelikte aşılamanın hem anne hem de bebek açısından birçok yararı olduğunu, aşılamanın gebelerde ve bebeklerinde çeşitli bulaşıcı hastalıkların epidemiyolojisini değiştirme potansiyeline sahip olduğunu ve küresel anne ve yenidoğan sağlığını iyileştirebileceğini belirtmiştir (9). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC) ve meslek kuruluşlarının güncel önerileri gebelik, doğum sonrası ve emziren kadınların COVID-19 aşısı olmaları yönündedir (2). DSÖ ve diğer kuruluşların önerisine ve bağışıklamanın kanıtlanmış etkisine rağmen COVID-19 aşısı uygulamasında istenilen düzeye ulaşamayan ülkeler bulunmaktadır. Günümüzde ülkeler COVID-19 aşılama programlarına başlamalarına rağmen aksaklıklar ortaya çıkmaktadır (10). Bu aksaklıklardan en önemlisi aşı reddidir. Aşı kabulünde hem sağlık yönetimi ile ilgili faktörler hem de kişisel faktörler bulunmaktadır. Sağlık yönetiminde özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde yeni aşılama kapasitesi daha az olabilmektedir (11). Sağlık yönetimi ile ilgili sorunlarda hükümetlerin sağlık politikaları olaya el atmaktadır ancak kişisel durumlarda bireyin aşıya karşı oluşan tutumları incelenmelidir. Kişisel faktörler arasında ise kişisel risk algıları, aşı tutumları veya motivasyonu, bilgi kaynakları, erişim ve

demografik değişkenler ile sosyal etkiler yer almaktadır. (12, 13). Aşıya karşı oluşan tutumlar komplo teorileri, bilgi eksikliği, sosyal medya gibi pek çok kaynaktan oluşabilmektedir. Gebelerin özellikle kafa karışıklığı ve bilgi eksikliği nedenleriyle oluşan tutumları, düşüncelerini ve davranışlarını etkilemektedir (14). Bu çalışma ile gebelerin COVID-19 korku düzeylerinin aşı tutumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın türü

Kesitsel ve tanımlayıcı türde bir araştırmadır.

2.2. Araştırmanın yeri ve zamanı

Araştırma Ekim 2021- Haziran 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda yer alan bir hastanenin kadın hastalıkları polikliniklerine başvuran gebelere ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Hastane 2 gebe polikliniği, 6 doğum odası, 334 yatak kapasitesine sahiptir. Hastanenin kadın hastalıkları polikliniğine günde ortalama 40 gebe başvurmaktadır.

2.3. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Ekim 2021- Haziran 2022 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda yer alan bir hastanenin kadın hastalıkları polikliniğine başvuran gebeler oluşturmuştur (N: 12.000). Araştırmanın örnekleme araştırma dahil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden gebeler dahil edilmiştir. Gebelerin hastaneye tekrarlı gelmeleri nedeniyle, örneklem sayısının hesaplanması evreni bilinmeyen örneklem formülü ile Open Epi Info hesaplama aracı kullanılarak yapılmıştır. Örneklem sayısının hesaplanmasında, Goncu Ayhan ve ark. (2021)'nin çalışmasında COVID-19 aşısına karşı olumlu tutuma sahip gebe oranı %37 olarak bulunmuştur (14). Bu oran kullanılarak örneklem büyüklüğü 358 olarak belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilme kriterlerini sağlayan 375 gebe araştırmaya katılmıştır.

2.3.1. Araştırmaya dahil edilme kriteri: Gebe olmak, araştırmaya katılmayı kabul etmek.

2.3.2. Araştırma dışı bırakılma kriterleri: Aşı olmaya engel sağlık sorunu olması, iletişim engeli olması.

2.4. Veri toplama araçları

Veri toplama araçları olarak, sosyo-demografik özellikler tanıtım formu, COVID-19 korkusu ölçeği ve COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği kullanılmıştır.

2.4.1. Sosyo-demografik özellikler tanıtım formu: Araştırmacılar tarafından gebelerin sosyo-demografik bilgilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen form gebelerin tanıtıcı bilgilerini içeren 14 soru, obstetrik özelliklere yönelik 9 soru ve

COVID-19 hastalığına yönelik 9 soru olmak üzere toplam 32 sorudan oluşmaktadır.

2.4.2. COVID-19 korkusu ölçeği (CKÖ): Ölçek, Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş ve Satıcı ve arkadaşları (2021) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır (15). Ölçek 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tüm maddeleri pozitif puanlanmaktadır. Maddelerde beşli likert tipi bir ölçeklendirme kullanılmış olup, 1-5 arasında (1- Kesinlikle katılmıyorum...5-Kesinlikle katılıyorum) puanlanmaktadır Ölçekte ters kodlama yapılan bir madde bulunmamaktadır. Ölçek maddelerinden toplam 7-35 arası puan alınmaktadır. Yüksek puan, COVID-19 korku düzeyinin ‘yüksek’ olduğunu göstermektedir. Ölçeğin uyarlandığı orjinal çalışmada Cronbach Alpha değeri 0,82 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,70 olarak saptanmıştır.

2.4.3. COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği (CATÖ): Geniş ve ark. (2020) tarafından geliştirilmiştir (16). COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği, 9 maddedir ve iki alt boyutta (olumlu ve olumsuz tutum) incelenmektedir. Ölçek 5’li likert tipi olup, bulunan ifadeler “Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5)” şeklindedir. Olumsuz tutum alt boyutundaki maddeler ters olarak puanlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutunda yer alan madde puanlarının toplamı, aynı alt boyutta bulunan madde sayısına bölünmektedir. Bu işlem sonucunda 1-5 arasında bir değer almaktadır. Bireyin olumlu tutum alt boyutundan yüksek puan alması, aşıya yönelik tutumun olumlu olduğu şeklinde ifade edilmektedir. Olumsuz tutum alt boyutta yer alan maddeler ters çevrildikten sonra hesaplanmaktadır. Olumsuz alt boyuttaki puanların yüksekliği, aşıya karşı olumsuz tutumun daha az olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Olumlu tutum boyutu 1-4 arasındaki sorular, olumsuz tutum boyutu 5-9 arasındaki sorulardır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,80 olarak bulunmuştur. Çalışmamızda ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,79 olarak saptanmıştır.

2.5. Veri toplama yöntemi

Araştırma Ekim 2021–Haziran 2022 tarihleri arasında Türkiye’nin doğusunda yer alan bir hastanenin kadın hastalıkları polikliniğine başvuran gebelerle yüz yüze veri toplama yöntemiyle toplanmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden gebelere bilgilendirilmiş onam formu imzalatılmış ardından, sosyo-demografik özellikler soru formu, COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği ve COVID-19 korkusu ölçeği uygulanmıştır.

2.6. Etik kurul onayı

Araştırma için bir üniversitenin Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı’ndan onay alınmıştır (19.10.2021 tarih ve 302 sayılı

karar). Araştırma Helsinki İlkeler Deklarasyonu’na uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

2.7. İstatistiksel analiz

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov Smirnov analizi ile değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda verilerin normal dağılıma uygun olduğu saptanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sosyo-demografik özellikler için sayı yüzde dağılımı, gebelerin COVID-19 korku düzeyleri ile aşı tutumları ölçek puanı arasındaki ilişkiyi karşılaştırmak için bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ölçek puan ortalamalarının birbirleri ile ilişkilerini değerlendirmek için ise pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. İstatistiksel değerlendirme $p < 0.05$ ise anlamlı kabul edilmiştir.

2.8. Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma verilerinin toplama aşamasında, gebelerin çalışmaya katılmak istememesi, belli bir popülasyonda verilerin elde edilmesi nedeniyle verilerin genellenebilir olmaması araştırmanın sınırlılığını oluşturdu.

3. Bulgular

Katılımcıların yaş ortalaması 27.74 ± 5.45 (min:17, max:45)’dir ve %34.9’u 25-29 yaş grubunda yer almaktadır. Katılımcıların tanımlayıcı ve obstetrik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de sunulmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Yaş Grubu		
19 yaş ve altı	21	5,6
20-24	87	23,2
25-29	131	34,9
30-34	84	22,4
35 yaş ve üzeri	52	13,9
Eğitim		
Okuma yazma bilmiyor	16	4,3
Okuma yazma biliyor ancak mezun değil	41	10,9
İlkokul	84	22,4
Ortaokul	68	18,1
Lise	63	16,8
Yüksekokulu/Üniversite	103	27,5
Çalışma Durumu		
Evet	84	22,4
Hayır	291	77,6
Meslek		
İşçi	14	16,7
Memur	70	83,3
Eş Yaş Grubu		
20-24	23	6,1
25-29	111	29,6
30-34	121	32,3
35 -39	73	19,5
40 yaş ve üzeri	47	12,5

Tablo 1 devamı

Değişkenler	Sayı	Yüzde
Eş Eğitim Durumu		
Okuma yazma bilmiyor	16	4,3
Okuma yazma biliyor ancak mezun değil	16	4,3
İlkokul	64	17,0
Ortaokul	75	20,0
Lise	97	25,9
Yüksekokulu/Üniversite	107	28,5
Sağlık Güvencesi		
Var	228	60,8
Yok	147	39,2
Aile Tipi		
Çekirdek	262	69,9
Geniş	113	30,1
Kronik Hastalık (n: 368)		
Var	45	12,2
Yok	323	87,8
Gebeliğin Planlı Olma Durumu		
Evet	332	88,5
Hayır	43	11,5
Toplam	375	100

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19' a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşleri

Değişkenler	Sayı	Yüzde
COVID-19 Tanısı Alma		
Evet	151	40,3
Hayır	224	59,7
Aileden Birinin COVID-19 Tanısı Alma Durumu		
Evet	218	58,1
Hayır	157	41,9
Aileden COVID-19 Tanısı Alan Kişi (n=218)*		
Eşim/Çocuklarım	77	35,3
Kayınpeder/Kayınvalide	24	11,0
Anne/Baba	90	41,3
Abla/Abi	27	12,4
İzole Edilme Durumu		
Evet	178	47,5
Hayır	197	52,5
Yeni Tip COVID-19 Hakkında Bilgi Sahibi Olma		
Evet	131	34,9
Hayır	244	65,1
Yeni Tip COVID-19 Hakkında Bilgi Alma Yeri (n=131)**		
Sağlık Çalışmanı	41	31,3
Medya	74	56,5
İnternet	16	12,2
COVID-19 Kaygı Düzeyi		
Yok	99	26,4
Az	66	17,6
Orta	121	32,3
Çok	89	23,7
COVID-19 Aşısı Olma Durumu		
Evet	286	76,3
Hayır	89	23,7
COVID-19 Aşısı Hakkındaki Düşünceleri		
Olumlu	253	67,5
Olumsuz	90	54,0
Kararsız	32	8,5
Toplam	375	100

* Aileden COVID-19 tanısı alan kişiler üzerinden hesaplanmıştır.

** Yeni tip COVID-19 hakkında bilgi sahibi olan kişiler üzerinden hesaplanmıştır.

Katılımcıların COVID-19'a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşleri incelendiğinde, %40,3'ünün COVID-19 tanısı aldığı, COVID-19 tanısı alma zamanlarının ise 12.21±6.31 (min:1, max:24) ay önce olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %58,1'inin ailesinden birinin/birilerinin COVID-19 tanısı aldığı saptanmıştır. Katılımcıların %32,3'ünün COVID-19 konusunda orta düzeyde kaygı yaşadıkları, %76,3'ünün COVID-19 aşısı olduğu ve %67,5'inin COVID-19 aşısı konusunda olumlu düşüncelere sahip olduğu saptanmıştır. Katılımcıların COVID-19'a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşlerine ilişkin bulgular Tablo 2'de yer almaktadır (Tablo 2).

Katılımcıların ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde, COVID-19 korkusu ölçek puan ortalaması 15.60±6.60 (min:7, max:35), COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalamaları 33.08±8.56 (min:9, max:45) olarak saptanmıştır. COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği alt boyutlarından olumlu tutum alt boyutu puan ortalaması 15.79±4.94 (min:4, max:20), olumsuz tutum alt boyutu puan ortalaması 17.29±4.73 (min:5, max:25) olarak saptanmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucunda COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında bir ilişki saptanmamıştır (p:0.548, r=0.031) (p>0.05) (Tablo 3 ve Tablo 4).

Tablo 3. Katılımcıların ölçek puan ortalamaları

Ölçekler	Sayı (n)	$\bar{X} \pm SS$
COVID-19 Korkusu Ölçeği	375	15,60±6,60
COVID-19 Aşısına Yönelik Tutumlar Ölçeği	375	33,08±8,56
Olumlu Tutum Alt Boyutu	375	15,79±4,94
Olumsuz Tutum Alt Boyutu	375	17,29±4,73

Tablo 4. CKÖ ve CATÖ ve CATÖ alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan korelasyon analizi sonuçları

	1	2	3	4
CKÖ (1)	1	,031	,092	-,039
CATÖ (2)		1	,889	,879
CATÖ-Olumlu Tutum Alt Boyutu (3)			1	,563
CATÖ-Olumsuz Tutum Alt Boyutu (4)				1

CKÖ: COVID-19 korkusu ölçeği, CATÖ: COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği

Katılımcıların bazı tanımlayıcı özellikleri ve COVID-19'a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşleri ile ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde COVID-19 kaygı düzeyi ile COVID-19 korkusu ölçek puan ortalaması arasında, COVID-19 aşısı olma durumu ve COVID-19 aşısı hakkındaki düşünceleri ile COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır (p<0.05). Katılımcıların yaş grubu, eğitim durumu, çalışma

durumu, kronik hastalık varlığı, COVID-19 tanısı alma durumu, izole edilme durumu, yeni tip COVID-19 hakkında bilgi sahibi olma durumu ve ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 5).

Tablo 4. Katılımcıların bazı tanımlayıcı özellikleri ve COVID-19'a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşleri ile ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Değişkenler	Sayı	CKÖ Ort ± SS	CATÖ Ort ± SS
Yaş grubu			
19 yaş ve altı	21	15,23±6,70	33,33±9,13
20-24	87	15,94±6,69	32,89±9,02
25-29	131	14,94±6,24	31,87±8,56
30-34	84	15,66±7,07	33,21±8,91
35 yaş ve üzeri	52	16,71±6,76	36,13±6,23
F ve p değeri		F:0,757 p:0,554	F:2,351 p:0,054
Eğitim Durumu			
Okuma yazma bilmiyor	16	16,50±5,58	32,37±8,13
Okuma yazma biliyor ancak mezun değil	41	14,97±6,44	34,26±8,10
İlkokul	84	16,10±7,16	34,92±8,36
Ortaokul	68	15,30±6,50	34,25±8,49
Lise	63	16,52±6,67	31,30±8,27
Yüksekokulu/Üniversite	103	14,92±6,49	31,55±8,88
F ve p değeri		F:0,713 p:0,614	F:2,458 p:0,033
Çalışma durumu			
Evet	84	15,84±6,38	32,03±7,78
Hayır	291	15,52±6,70	33,38±8,76
t ve p değeri		t:0,384 p:0,701	t:-1,277 p:0,203
Kronik hastalık varlığı			
Var	45	16,28±7,14	32,26±9,19
Yok	323	15,45±6,58	33,13±8,53
t ve p değeri		t:0,788 p:0,431	t:-0,632 p:0,528
COVID-19 tanısı alma durumu			
Evet	151	15,47±6,37	32,97±8,32
Hayır	224	15,68±6,81	33,16±8,74
t ve p değeri		t:-0,295 p:0,768	t:-0,208 p:0,835
İzole edilme durumu			
Evet	178	15,16±6,55	32,33±8,25
Hayır	197	15,99±6,68	33,76±8,80
t ve p değeri		t:-1,613 p:0,108	t:-1,214 p:0,226
Yeni Tip COVID-19 Hakkında Bilgi Sahibi Olma			
Evet	131	15,72±6,39	33,05±8,62
Hayır	244	15,53±6,76	33,10±8,55
t ve p değeri		t:0,268 p:0,789	t:-0,053 p:0,958
COVID-19 Kaygı Düzeyi			
Yok	99	11,23±5,26	33,51±9,23
Az	66	15,01±6,61	31,42±8,85
Orta	121	16,09±5,79	33,38±8,05
Çok	89	20,21±5,85	33,43±8,23
F ve p değeri		F:37,615 p:0,000	F:1,009 p:0,389
COVID-19 Aşısı Olma Durumu			
Evet	286	15,88±6,41	35,14±7,17
Hayır	89	14,67±7,24	26,50±9,35
t ve p değeri		t:1,511 p:0,132	t:9,181 p:0,000
COVID-19 Aşısı Hakkındaki Düşünceleri			
Olumlu	253	15,91±6,36	36,54±5,62
Olumsuz	90	14,06±7,18	24,13±9,20
Kararsız	32	17,43±6,46	31,00±6,99
F ve p değeri		F:3,979 p:0,020	F:113,19 p:0,000

CKÖ: COVID-19 korkusu ölçeği, CATÖ: COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği
t: Bağımsız gruplarda t testi, F: Tek yönlü varyans analizi

4. Tartışma

Gebelik, şiddetli COVID-19 için bağımsız bir risk faktörüdür. Şiddetli maternal morbidite ve mortalite için mutlak risk düşük

olmasına rağmen, gebe olmayan kadınlara kıyasla gebelik, hastaneye yatış, yoğun bakım ünitesine yatış açısından risk faktörü olmaya devam etmektedir (2). Gebelikte COVID-19 ile ilişkili artan morbidite göz önüne alındığında, gebelerin gebelikte COVID-19 aşılmasına yönelik algılarını ve tutumlarını anlamak, aşı alımını optimize etmek için hayati önem taşımaktadır (17-18). Yapılan bu çalışmada gebelerin COVID-19 korku düzeylerinin aşı tutumlarına etkisi değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların ölçek puan ortalamaları değerlendirildiğinde, katılımcıların COVID-19 korkusu ölçeğine göre COVID-19 korku düzeylerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde ise katılımcıların olumsuz tutum düzeylerinin olumlu tutum düzeylerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Naghizadeh ve Mirghafourvan'ın (2021) çalışmalarında gebelerin COVID-19 korkusu ölçek puan ortalamasının 22.29±7.08 olarak saptanmıştır (19). Durmuş ve ark. (2022) ise çalışmalarında gebelerin COVID-19 korku düzeyini 21.60±6.35 olarak belirtmişlerdir (20). Sarıboğa ve ark. (2022) ise gebelerin COVID-19 korku düzeyinin 24.43±6.61 olduğunu belirtmiştir (21). Tarus ve ark. (2022) üreme çağındaki kadınların COVID-19 korku düzeylerinin aşı tutumuna etkisini değerlendirdikleri çalışma kapsamındaki kadınların COVID-19 korku ölçeği toplam puan ortalaması 18.70±5.34, aşı tutumu ölçeği olumlu tutumun ortalama puanı 14.09±3.80, olumsuz tutum alt boyutu puan ortalaması 16.21±3.26 olduğunu ifade etmişlerdir (22). Fan ve ark.'nın (2021) çalışmasında ise gebelerin COVID-19 korku düzeyleri 24.06±5.09 olarak saptanmış ve gebelerin yarısından fazlası COVID-19 düşüncesinin kendilerini korkuttuğunu ve COVID-19 salgını hakkında düşündüklerinde gergin hissettiklerini belirtmiştir (23). Hossain ve ark. (2020) çalışmalarında kadınların %84.6'sının COVID-19 enfeksiyonundan korktuğunu ve 1 ile 10 arasında bir puan değerlendirmesinde ortalama korku düzeyinin 5.86±3.12 olduğunu belirtmiştir (24). Nausheen ve ark. (2020) çalışma grubundaki gebelerin %60.0'mın COVID-19 korku puanlarının yüksek (27-35), %30.0'unun da orta düzeyde olduğunu belirtmiştir (25). Yapılan bu çalışmada diğer çalışmalara benzer şekilde gebelerin COVID-19 korku düzeyleri orta seviyede olduğu görülmektedir.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında bir ilişki saptanmamıştır. COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği alt boyutları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Uludağ ve ark. (2022) Türkiye'de gebelerin COVID-19 aşılarda hakkındaki görüşlerini değerlendirdiği niteliksel araştırmada gebelerin COVID-19'a yakalanmaktan veya bu

enfeksiyon için aşı almaktan korktuklarını ve COVID-19'a yakalanmaktan korkan gebelerin aşı tereddüdü yaşamadığını ve çoğunun gebelik sırasında ilk veya ek dozu aldığını belirtmiştir (26). Tarus ve ark. (2022) COVID-19 korkusu ölçek puanı COVID-19 aşısı tutumlar ölçeği olumlu tutum alt boyut puan ortalaması arasında pozitif, zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir (22).

Katılımcıların bazı tanımlayıcı özellikleri ve COVID-19'a ve aşıya yönelik özellikleri ve görüşleri ile ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde COVID-19 kaygı düzeyi ile COVID-19 korkusu ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yaşı, eğitimi, çalışma durumu, kronik hastalığın varlığı, COVID-19 tanısı alma durumu, izole edilme durumu, yeni tip COVID-19 hakkında bilgi sahibi olma durumu ve ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır. Giesbrecht ve ark. (2022) çalışmalarında COVID-19 korku düzeyinin, gıda güvensizliği, etnik köken, coğrafi konum, gebelik öncesi kaygı öyküsü, kronik bir sağlık durumu, gebelik öncesi beden kitle indeksi, parite ve çalışma sırasındaki gebelik trimesteri ile ilişkili olduğunu belirtmiştir (27). Tarus ve ark. (2022) ise üreme çağındaki kadınların COVID-19 korku düzeyinin birinci veya ikinci derece akrabalarının PCR testi pozitif olması ve COVID-19'dan korunmak için ek vitamin alması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu, eğitim durumu, medeni durum, meslek, çalışma şekli, toplu taşıma kullanma durumu, kronik hastalık varlığı, PCR durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir (22). Nausheen ve ark. da (2020) çalışmamıza benzer şekilde gebelik sayısı veya gebelik trimesteri, eğitim düzeyi ve hane geliri ile korku puanı arasında bir ilişki olmadığını belirtmiştir (25). COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalaması ile ilişkili olan faktörler incelendiğinde; COVID-19 aşısı olma durumu ve COVID-19 aşısı hakkındaki düşünceleri ile COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Abuhammad da çalışmasında (2022) COVID-19 aşısı tutumu ile COVID-19 ile ilgili veri kaynağı, gelir düzeyi ve sosyal durum arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğunu belirtmiştir (17). Tarus ve ark. (2022) kadınların eğitim durumu, medeni durumu, mesleği, kronik hastalık varlığı, ek vitamin alımı, PCR durumu ve COVID-19 test sonuçlarına, PCR testi pozitif olan birinci veya ikinci derece akrabalarına ve toplu taşıma kullanımına göre COVID-19 aşısına yönelik tutumlar ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmiştir (22).

5. Sonuç ve Öneriler

Gebelik, COVID-19 ile ilişkili morbidite ve mortalite açısından yüksek risk grubundadır. Aşılama ile birlikte bu grupta olumsuz sonuçları önlemek için önemli bir strateji sunulmaktadır. CDC ve ACOG Maternal-Fetal Tıp Derneği gebelerin COVID-19 aşısı olmasını önermektedir. Fakat yapılan çalışmalar doğrultusunda gebelerin COVID-19 aşısı uygulama konusunda korkularının olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışma sonucunda gebelerin COVID-19 korku düzeylerinin aşı tutumlarına etkisi değerlendirilmiş, %76.3'ünün aşı olduğu, orta düzey bir korkuya sahip oldukları ve aşı tutumlarının da orta seviye de olduğu, olumsuz tutum alt boyut puan ortalamasının olumlu tutum alt boyut puan ortalamasına göre yüksek olduğu ve korku düzeyi ile aşı tutumu arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Gebelerin aşılar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları ve aşılarla daha fazla güven duymaları durumunda tutumlarını değiştirme olasılığı bulunmaktadır. Bu çalışma ile elde edilen bulgular doğrultusunda, sağlık çalışanlarının ve özellikle gebe izleminde önemli yeri olan ebelerin, bağışıklama ve aşılama konusunda tereddüt gösteren veya aşılama reddeden bireylere odaklanması önerilmektedir. Ayrıca sağlık çalışanlarının gebeleri bilgilendirme kapsamında aşı güvenliği kanıtlarına, aşıların beklenen faydalarına ve enfeksiyonun potansiyel zararlarına yönelik bilgi vermesi önerilmektedir. Bu sayede doğru kaynaktan doğru bilgi alan gebelerin aşı hakkında sağlıklı tutum ve davranışlar göstereceği öngörülmektedir.

Çıkar Çatışması: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek: Bu makalede herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı: Araştırma için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı'ndan onay alınmıştır (19.10.2021 tarih ve 302 sayılı karar).

Teşekkür: Çalışmaya katkı sunan tüm gebelere teşekkür ederiz.

Yazarlık Katkısı:

ES: Araştırmanın tasarımı, literatür tarama, makalenin yazımı, veri toplama, son kontroller.

ESÇ: Araştırmanın tasarımı, literatür tarama, makalenin yazımı, veri toplama, veri analizi, son kontroller.

RT: Araştırmanın tasarımı, makalenin yazımı, veri toplama, son kontroller.

6. Kaynaklar

1. Schaal NK, Zöllkau J, Hepp P, Fehm T, Hagenbeck C. Pregnant and breastfeeding women's attitudes and fears regarding the COVID-19 vaccination. *Archives of Gynecology and Obstetrics*. 2022;306(2):365-372.
2. Badell ML, Dude CM, Rasmussen SA, Jamieson DJ. Covid-19 vaccination in pregnancy. *The BMJ*. 2022;378:1-18.
3. Prasad S, Kalafat E, Blakeway H, Townsend R, Morris E, Draycott T, et al. Systematic review and meta-analysis of the effectiveness and perinatal outcomes of COVID-19 vaccination in pregnancy. *Nature Communication*. 2022;13(1):1-8.
4. Kimberlin DW, Stagno S. Can SARS-CoV-2 infection be acquired in utero? More definitive evidence is needed. *JAMA*. 2020;323(18):1788-1789.
5. Alzamora MC, Paredes T, Caceres D, Webb CM, Valdez LM, La Rosa M. Severe COVID-19 during pregnancy and possible vertical transmission. *American Journal of Perinatology*. 2020;37(8):861-865.
6. Thanh Le T, Andreadakis Z, Kumar A, Gómez Román R, Tollefsen S, Saville M, et al. The COVID-19 vaccine development landscape. *Nature Reviews Drug Discovery*. 2020;19(5):305-306.
7. Zeng L, Xia S, Yuan W, Yan K, Xiao F, Shao J, et al. Neonatal early-onset infection with SARS-CoV-2 in 33 neonates born to mothers with COVID-19 in Wuhan, China. *JAMA Pediatrics*. 2020;174(7):722-725.
8. Hoque AM, Buckus S, Hoque M, Hoque ME, Van Hal G. COVID-19 vaccine acceptability among pregnant women at a primary health care facility in Durban, South Africa. *European Journal of Medical and Health Sciences*. 2020;2(5):1-5.
9. Maertens K, Orije MRP, Van Damme P, Leuridan E. Vaccination during pregnancy: current and possible future recommendations. *European Journal of Pediatrics*. 2020;179(2):235-242.
10. Rasmussen SA, Jamieson DJ. Pregnancy, postpartum care, and COVID-19 vaccination in 2021. *JAMA*. 2021;325(11):1099-1100.
11. Allington D, McAndrew S, Moxham-Hall V, Duffy B. Coronavirus conspiracy suspicions, general vaccine attitudes, trust and coronavirus information source as predictors of vaccine hesitancy among UK residents during the COVID-19 pandemic. *Psychological Medicine*. 2021:1-12.
12. Momplaisir F, Haynes N, Nkwihoreze H, Nelson M, Werner RM, Jemmott J. Understanding drivers of coronavirus disease 2019 vaccine hesitancy among blacks. *Clinical Infectious Diseases*. 2021;73(10):1784-1789.
13. Smith LE, Duffy B, Moxham-Hall V, Strang L, Wessely S, Rubin GJ. Anger and confrontation during the COVID-19 pandemic: A national cross-sectional survey in the UK. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 2021;114(2):77-90.
14. Goncu Ayhan S, Oluklu D, Atalay A, Menekşe Beşer D, Tanacan A, Moraloğlu Tekin O, et al. COVID-19 vaccine acceptance in pregnant women. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*. 2021;154(2):291-296.
15. Satıcı B, Gocet-Tekin E, Deniz ME, Satıcı SA. Adaptation of the fear of COVID-19 scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2021;19(6):1980-1988.
16. Geniş B, Gürhan N, Koç M, Geniş Ç, Şirin B, Çırakoğlu OC, et al. Development of perception and attitude scales related with COVID-19 pandemic. *Pearson Journal of Social Sciences-Humanities*. 2020;5(7): 306-328.
17. Abuhammad S. Attitude of pregnant and lactating women toward COVID-19 vaccination in Jordan: A cross-sectional study. *Journal of Perinatal Medicine*. 2022;50(7):896-903.
18. Levy AT, Singh S, Riley LE, Prabhu M. Acceptance of COVID-19 vaccination in pregnancy: A survey study. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*. 2021;3(5):1-5.
19. Naghizadeh S, Mirghafourvand M. Relationship of fear of COVID-19 and pregnancy-related quality of life during the COVID-19 pandemic. *Archives of Psychiatric Nursing*. 2021;35(4):364-368.
20. Durmuş M, Öztürk Z, Şener N, Eren SY. The Relationship between the fear of Covid-19, depression, and spiritual well-being in pregnant women. *Journal of Religion and Health*. 2022;61(1):798-810.
21. Sariboğa Y, Sir Ö, Ataş S, Demir Gökmen B. The relation between COVID-19 fear and prenatal attachment of pregnant women in the pandemic. *Florence Nightingale Journal of Nursing*. 2022;August 26:1-6.
22. Tarus HA, Ölmez Yalazı R, Öz T, Demirci N. Effects of Covid-19 fear on the attitudes toward Covid-19 vaccination in reproductive women. *Health Care for Women International*. 2022;43(4):398-412.
23. Fan HSL, Choi EPH, Ko RWT, Kwok JYY, Wong JYH, Fong DYT, et al. COVID-19 related fear and depression of pregnant women and new mothers. *Public Health Nursing*. 2022;39(3):562-571.
24. Hossain N, Samuel M, Sandeep R, Imtiaz S, Zaheer S. Perceptions, generalized anxiety and fears of pregnant women about corona virus infection in the heart of pandemic. *Research Square*. 2020:1-16.
25. Nausheen S, Bhamani S, Makhdoon A, Sheikh L. Fear of COVID-19 among pregnant women in Pakistan: A cross-sectional study. *International Journal of Community Medicine and Public Health*. 2020;7(12):47-49.
26. Uludağ E, Serçekuş P, Yıldırım DF, Özkan S. A Qualitative study of pregnant women's opinions on COVID-19 vaccines in Turkey. *Midwifery*. 2022;114:1-5.
27. Giesbrecht GF, Rojas L, Patel S, Kuret V, MacKinnon AL, Tomfohr-Madsen L, et al. Fear of COVID-19, mental health, and pregnancy outcomes in the pregnancy during the COVID-19 pandemic study: Fear of COVID-19 and pregnancy outcomes. *Journal of Affective Disorders*. 2022;299:483-491.